

Johannes Brahms:

Ein Deutsches Requiem

*Binnenkort
een bijzondere
uitvoering in
Heiloo:
mis hem niet!*

De muziek

Ein Deutsches Requiem van Brahms is geen traditionele dodenmismuziek. Minstens zo belangrijk: er wordt niet in het Latijn gezongen, maar in verstaanbaar Duits.

Achteraf vond Brahms dat men de 'Deutsches' vooral moest interpreteren als 'menschliches'. Bij het componeren van deze prachtige muziek stond de toen 35-jarige Johannes Brahms namelijk één hoofddoel voor ogen: het troosten van de nabestaanden. Niets meer of minder dan universele troostmuziek voor alle achterblijvenden. De componist wilde met zijn Requiem niet zozeer de genade en welwillendheid van God afsmecken, maar zijn hemelse muziek recht naar het hart van de nabestaanden zenden... om ze te troosten. Hij ging hierbij niet over één nacht ijs: het kostte hem jaren om zijn Deutsches Requiem de juiste intensiteit, subtiliteit en passie mee te geven om zijn gehoor - nog steeds - in het hart te raken. De componist koos voor teksten uit de Bijbel die de nabestaanden helpen hun lijden te verlichten en de onomkeerbaarheid van de dood te accepteren. Brahms' tekstkeuze getuigt dus enerzijds van diens grote Bijbelkennis en anderzijds van zijn spirituele vrijheid.

Het stuk begint - heel illustratief - met de regels: *'Selig sind, die da Leid tragen, denn sie sollen getröstet werden'* (Zalig zij die treuren want zij zullen vertroost worden).

De interpretatie: de 'Londense' kamerkoorversie

Brahms schreef Ein Deutsches Requiem oorspronkelijk voor een groot orkest, maar al in januari 1869 voltooide de componist een versie voor koor plus piano à quatre mains. In de negentiende eeuw werd veel gemusiceerd en er bestond dus een grote behoefte aan quatre-mainsversies van symfonisch werk.

De piano-versie van Brahms' Requiem is geen aftreksel van het origineel maar een zelfstandige compositie waarin het zwaartepunt ligt op zowel de emotionele expressie als op de tekstuele betekenis. Uiteraard zingt Sine Nomine het Requiem volgens deze interpretatie, die première beleefde in London op 10 juli 1871 en daarom de 'Londense versie' wordt genoemd. Sine Nomine houdt zich wel aan de Duitse tekst (dus hoort u een Duitse variant op de Londense versie!) en bespelen Ernst Binnenkamp en Annelies Komen ieder een eigen vleugel.

*“de ultieme
troostmuziek”*

Geen kerkmuziek

Voor wie is een Requiem nu eigenlijk bedoeld? Voor de achttiende eeuw was daarover geen discussie mogelijk: het was een eerbewijs aan de wrekende God, en een smeekbede om genade. Niet zo vreemd in een tijd waarin ziekte, dood en gebrek aan de orde van de dag waren, en de vrees daarvoor bijna tastbaar moet zijn geweest...

Maar al in de 18e eeuw, de eeuw van de Verlichting, vond een ommekeer plaats in het denken van de Europese mens, en werd steeds meer waarde gehecht aan de gevoelens en wensen van het individu. Zo bezien kun je stellen dat een Requiem bij wijze van troost voor de nabestaanden (en dus niet als liturgische muziek) al een tijdje 'in de lucht hing' toen Johannes Brahms zijn Deutsches Requiem schreef.

KAMERKOOR
SineNomine
A L K M A A R

Het koor: Sine Nomine

De leden van Sine Nomine komen onder andere uit Alkmaar, Haarlem, Heiloo en Schagen. Het hechte koor kiest waagt zich regelmatig buiten de gebaande paden, heeft meermalen in het buitenland opgetreden, onder andere in Duitsland en Denemarken. (Voorlopig) hoogtepunt in 2010 was de wereldpremière van *Poems from Guantánamo* van Bernard van Beurden dat Sine Nomine samen bracht met het AGK en althoboïst Ton van de Kieft voor 500 mensen in de Beurs van Berlage in Amsterdam. Voor deze gelegenheid is Sine Nomine uitgebreid met een selectie van projectzangers zodat ook de wat sterkere koorgedeelten heel overtuigend gebracht kunnen worden.

Sopraan Hieke Meppelink

heeft een omvangrijk concertrepertoire opgebouwd en inmiddels met vele gerenommeerde orkesten en ensembles gezongen. Hieke ontving haar opleiding aan de conservatoria van Amsterdam en Utrecht: "Het Deutsches Requiem van Brahms is groots en indrukwekkend en geeft uitdrukking aan het onzegbare in het leven. Als je daar als musicus deel van uit mag maken, voel je je na afloop innerlijk rijker. De sopraansolo *'Ihr habt nun Traurigkeit, aber ich will euch wieder sehen'* troost hen die verdriet hebben om het verlies van een dierbare. Na afloop van zo'n monumentaal muziekstuk kun je alleen nog maar stil zijn..."

Dirigent Paul Valk

stuurt sinds 1993 het Alkmaarse kamerkoor Sine Nomine aan en heeft daarnaast de muzikale leiding van het Amsterdams Gemengd Koor en over het koor van de Amsterdamse Domini-cuskerk. Daarnaast begeleidt hij op piano en orgel vocalisten en instrumentalisten:

"Als je de beroemde Requiems van Mozart, Fauré, Duruflé en Verdi meerdere keren hebt mogen uitvoeren en ook nog enkele onbekende (Vittoria, Cimarosa, Puccini, Beijer) dan gaat er iets in jezelf kriebelen... Er mist nog iets: die ene 'o zo troostvolle' versie van Brahms..! Dit jaar heb ik naast een goede vriend van me zowel mijn vader als mijn schoonvader moeten begraven. Een bewogen jaar dus in de familie. Juist omdat er zoveel troost vanuit gaat, zowel tekstueel als muzikaal, ervaar ik het als zeer bijzonder om dit Deutsches Requiem nu uit te voeren. De muziek tilt je op, óók als je dirigeert. Daarom voel ik mij zo'n bevoorrecht mens. Brahms componeerde ook het bekende 'Wiegenlied', in menig speeldoosje te horen. De tekst zegt o.a.: *'Guten Abend, gute Nacht, von Englein bewacht / Die zeigen im Traum, dir Christkindleins Baum / Schlaf nun selig und süß, schau im Traum's Paradies / Schlaf nun selig und süß, schau im Traum's Paradies.'*

Van het zoete slapen van een kleintje tot het voor eeuwig inslapen van een volwassene, Brahms' klanken begeleiden het en geven kleur aan het leven."

Bariton Martijn Sanders

was prijswinnaar van meerdere zangconcoursen in Duitsland en Oostenrijk, debuteerde bij De Nederlandse Opera in de opera Tea van Tan Dun en bij de Nationale Reisopera als Patroclus in Tippett's King Priam. Sindsdien is hij in vele uiteenlopende rollen te horen op verschillende podia in Duitsland, Oostenrijk en Nederland.

Pianist Ernst Binnenkamp

speelt graag kamermuziek, treedt ook op als solist en is actief als begeleider van diverse instrumentalisten, masterclasses, concoursen en koren. In het soloprogramma 'Bach & Beyond' slaat hij een brug tussen de geniale muziek van Johann Sebastiaan Bach en de meest recente Minimal Music: "Als student aan het conservatorium maakte ik als repetitor bij het Utrechts Oratoriumkoor voor het eerst kennis met Brahms' Requiem. Het is voor een pianist heel bijzonder deze bijzondere uitvoering zelf mee te spelen, meestal houdt ons werk bij dit stuk op voor de uiteindelijke uitvoering: dan wordt jouw taak overgenomen door een orkest. Een buitenkans dus!"

Pianiste Annelies Komen

begeleidt sinds 1987 Toonkunst Alkmaar diverse oratoriumwerken. Tevens ondersteunt Annelies diverse koren, solisten en instrumentalisten bij concerten. Annelies zong tevens vele jaren als alt bij Sine Nomine. "De mooiste zin in dit werk vind ik *'Wie einen seine Mutter tröstet'*: Zoals iemand getroost wordt door zijn moeder, zo wil ik u troosten. Dat is toch prachtig. Ook de harmonieën van deze frase gaan zo door mijn ziel dat ik er een enorm warm en vredig gevoel bij krijg. Ik verheug me op dit project en ben blij dat ik één van de twee vleugels mag bespelen."

Heiloo, Ter Coulsterkerk

vrijdag 18 november 2011 - 20:15 uur

Reserveren: 072-533 69 06 of www.sinenominealkmaar.nl

Toegangsprijs: € 17,50
CJP/65+: € 16,00
Kinderen tot 15 jaar: gratis
Donateurskorting: € 1,50

Dit concert komt mede tot stand met financiële steun van de provincie Noord-Holland en het VSB-fonds.

VSBfonds

Provincie
Noord-Holland

Op 20 november vindt de tweede uitvoering plaats in Den Helder. Meer informatie op:

www.sinenominealkmaar.nl